

Stockholm den 4 maj 2020

Riksdagens ombudsmän (JO)
Box 16327
103 26 Stockholm

**Anmälan mot Sveriges lantbruksuniversitet för
överträdelse av repressalieförbudet i
yttrandefrihetsgrundlagarna**

Anmälare:

Felicia Hogrell

Ombud:

Juristen Helena Myrin
helena.myrin@centrumforrattvisa.se
Juristen Frida Andersson
frida.andersson@centrumforrattvisa.se

Centrum för rättvisa
Skeppsbron 20
Box 2215
103 15 Stockholm

Myndighet anmälan riktas mot:

Sveriges lantbruksuniversitet
Box 7070
750 07 Uppsala

1 ANMÄLAN I KORTHET

- 1.1 Felicia Hogrell är veterinärstudent vid Sveriges lantbruksuniversitet (SLU) och skrev under hösten 2019 två debattartiklar i Expressen där hon kritiserade koldioxidbedövning av grisar inför slakt. Utöver sitt namn skrev Felicia Hogrell under artiklarna med ”veterinärstudent”.
- 1.2 Två dagar efter publiceringen av den första artikeln ägnade programstudierektorererna för veterinärutbildningen större delen av en föreläsning, som egentligen skulle handla om valbara kurser, åt att redogöra för de negativa konsekvenser som kan uppstå för utbildningen när veterinärstudenter yttrar sig i media. Efter publiceringen av Felicia Hogrells andra artikel ombads hon även att närvara vid ett enskilt möte med vicedekanan för veterinärmedicin och husdjursvetenskap, som sitter i ledningen för veterinärutbildningen. Under mötet konfronterades Felicia Hogrell med kritiska frågor och ombads flera gånger att förklara sitt syfte med att skriva artiklarna.
- 1.3 SLU:s agerande i förhållande till Felicia Hogrell med anledning av hennes debattartiklar är oförenligt med repressalieförbudet, som sedan år 2011 regleras uttryckligen i tryckfrihetsförordningen (TF) och yttrandefrihetsgrundlagen (YGL). Förbudet innebär att i princip varje form av myndighetsåtgärd som riktar sig mot någon som har använt sig av sin yttrande- eller meddelarfrihet är otillåten. En myndighet bör alltså normalt avstå från att kalla en anställd till samtal med anledning av hans eller hennes uttalanden i media. En myndighet får inte heller försöka motarbeta att någon använder sig av sin yttrandefrihet. Även om repressalieförbudet främst träffar offentliga anställningsförhållanden står det klart att det även gäller i förhållande till andra, såsom studenter vid statliga lärosäten.

1.4 Felicia Hogrell anser att SLU genom programstudierektorernas och vicedekanens agerande mot henne har överträtt repressalieförbudet och kränkt hennes yttrandefrihet samt att myndighetens agerande av den anledningen bör medföra kritik från Justitieombudsmannen.

2 REDOGÖRELSE FÖR BAKGRUNDEN

2.1 SLU har ingripit mot Felicia Hogrell med anledning av hennes två debattartiklar i Expressen

2.1.1 Felicia Hogrell läser för närvarande sitt femte år på veterinärprogrammet vid SLU i Uppsala. I början av höstterminen 2019 genomförde hon en veckas praktik på ett slakteri. Med anledning av sina erfarenheter därifrån och då allmänhetens insyn är begränsad ville hon upplysa konsumenter om hur svensk grisslakt går till, frågor som för henne som blivande veterinär är angelägna.

2.1.2 Den 7 oktober 2019 publicerades Felicia Hogrells debattartikel ”Du som äter svensk gris har blivit lurad” på Expressens hemsida. Dagen efter gav Expressen ut artikeln i tryckt skrift (se artikeln i [bilaga 1](#)). Med stöd av en forskningsrapport från SLU framförde Felicia Hogrell i artikeln kritik mot koldioxidbedövning av grisar inför slakt (se utdrag från rapporten i [bilaga 2](#)). Utöver sitt namn skrev hon under artikeln med ”veterinärstudent”. Det kan anmärkas att det var Expressen som bestämde rubriken.

2.1.3 Den 9 oktober 2019 skulle en föreläsning om valbara kurser hållas av två programstudierektorer för samtliga 102 veterinärstudenter i årskurs fem (se schema per e-post i [bilaga 3](#)). Utan någon föregående upplysning till studenterna ägnade programstudierektorerna de inledande 25 minuterna av föreläsningen åt att redogöra för de negativa konsekvenser som veterinärstudenters

kontakter med media kan få för veterinärutbildningen. Felicia Hogrell spelade in vad som sades med sin mobiltelefon och undertecknade ombud har transkriberat denna ljudfil (se ljudfil i bilaga 4 och transkribering av densamma i bilaga 5).

- 2.1.4 Programstudierektorerna uppmanade studenterna bland annat att tänka på konsekvenserna innan de går ut i media eller skriver under något som ”veterinärstudent” och att först hantera saker internt. De betonade att det kan slå negativt mot SLU om veterinärstudenter går ut i media eftersom lantbrukare kan bli avigt inställda till studenterna, vilket kan skada veterinärutbildningen. Detta kan illustreras av följande uttalanden.

Programstudierektor A: ”...för det som, eller har våra problem igenom åren... eh... att när det varit diskussion kring lantbrukets djur, att lantbrukare har blivit... eh... avigt inställda till veterinärstudenter i allmänhet och sagt att, nej, är det såhär veterinärstudenter tycker och tänker så vill inte vi ha dem här och då blir det problem som vi får hantera i programmen...”

Programstudierektor A: ”...man kan alltid, innan man väljer att skriva under kan man alltid fundera på varför, varför vill jag, varför ”är jag [förnamn] idag” eller är jag ”[förnamn]-veterinär” eller jag ”[förnamn]-ställföreträdande programstudierektor” eller i vilken roll uttalar jag mig och vad får det kan få för konsekvenser.”

[...]

Programstudierektor B: ”Där tänker jag också att även om intentionen, utgår jag ifrån, inte är att skada veterinärutbildningen eller minska den praktiska kliniska träningen för kommande veterinärstudenter, det är det ju det vi oroar oss för...”

[...]

Programstudierektor B: ”...Men, det som kan göra att det kan slå negativt är ju att de ser att man går ut i media och tänker att jaha, nästa gång då, är det min gård som kommer att figurera i dagspressen eller att jag får hotsamtal... eh... från

djurrättsaktivister eller vad det nu kan vara för någonting... och att den oron kan räcka, för att lantbrukare känner att då tar de hellre det säkra framför det osäkra och säger att nej, då tar vi inte emot besökare...”

Programstudierektor B: ”Så att det är det här som gör att vi känner att man kanske får fundera några extra svängar på vad som kan inträffa.”

[...]

Programstudierektor B: ”...kom till oss och så ser vi om vi kan börja i den änden, och så kanske vi kan samla representanter från både årskurs och näring eller vad som nu kan behövas...eh... och skapa den... liksom... dialogen innan det är så att folk behöver reagera över nåt de läser i kvällstidningen.”

2.1.5 Felicia Hogrells uppfattning är att programstudierektorerna tog upp frågan om veterinärstudenters kontakter med media med anledning av hennes debattartikel. Förutom det nära tidsmässiga sambandet mellan publiceringen och föreläsningen så framgår detta även av svaret Felicia Hogrell fick på det e-postmeddelande som hon skickade till programstudierektorerna efter föreläsningen (se e-postkonversation i bilaga 6). I e-postmeddelandet förklarade Felicia Hogrell sin besvikelse över hur programstudierektorerna hanterat frågorna kring debattartikeln och att de tagit upp ämnet i helklass, samt att hon hade känt sig utpekad och illa berörd av situationen. I sitt svar beklagade programstudierektorerna Felicia Hogrells upplevelse men menade att de inte hade kunnat göra på något annat sätt och att de försökt hålla diskussionen på en övergripande nivå.

2.1.6 Felicia Hogrells artikel efterföljdes av en replik från Jordbruksverket som publicerades i Expressen den 13 oktober 2019. Verket menade att Felicia Hogrell valt att beskriva sitt slakteribesök i ”skräckfilmstermer” och framhöll att ämnet förtjänade ”stor saklighet och mindre dramatik”. Verket framhöll även att ”sådana

känslor måste man också som veterinär kunna hantera”.

Avslutningsvis anförde verket att dess förhoppning var att veterinärstudenter inte ställer sig ”utanför djurskyddsarbetet i den svenska livsmedelsproduktionen”. (Se Jordbruksverkets replik i [bilaga 7](#).)

- 2.1.7 Den 21 oktober 2019 publicerade Expressen en slutreplik från Felicia Hogrell med rubriken ”Grisarna utsätts för systematisk tortyr” där hon bemötte repliken från Jordbruksverket (se Felicia Hogrells andra artikel i [bilaga 8](#)). Även beträffande denna debattartikel kan det anmärkas att det var Expressen som bestämde rubriken.
- 2.1.8 Den 4 november 2019 fick Felicia Hogrell ett e-postmeddelande från vicedekanan för veterinärutbildningen som också sitter i dess ledning (se [bilaga 9](#)). Av meddelandet framgår att vicedekanan ville boka in ett enskilt möte med Felicia Hogrell med anledning av hennes nyligen publicerade debattartikel i Expressen och veta mer om hennes tankar kring innehållet. Mötet mellan vicedekanan och Felicia Hogrell ägde rum den 19 november 2019 på ett café på SLU. Felicia Hogrell spelade in vad som sades med sin mobiltelefon och undertecknade ombud har transkriberat även denna ljudfil (se [bilaga 10](#) och transkribering av densamma i [bilaga 11](#)).
- 2.1.9 Under mötet, som pågick i en och en halv timme, uttryckte vicedekanan oro för att artiklarna skulle påverka lantbrukares inställning till SLU negativt. Felicia Hogrell ombads flera gånger att förklara syftet med att skriva artiklarna, men även mer övergripande frågor diskuterades. Vicedekanan frågade Felicia Hogrell om hon hade kunnat använda något annat forum än en debattartikel i Expressen för att redogöra för sin uppfattning. Under mötet uttalade vicedekanan bland annat följande till Felicia Hogrell.

”Vicedekanen: Tror du att det finns något sätt att göra det? För att, när det kommer ut i... på en sådan här plattform som Expressen då drar ju grisbönderna åt sig öronen. Det blir ju så naturligt, och så vill de kanske inte lika gärna jobba med oss, från utbildningen, för det blir svårare, då känner de sig mer utsatta och då är de mindre intresserade av att vi ska få tillgång till deras gårdar och så. Finns det något annat sätt? Eller är det ändå det här bästa sättet, vad tror du?”

[...]

”Vicedekanen: ...I och med att du går femte året nu så har du kommit en lång väg i din liksom akademiska mognad eftersom det är ett långt program, så då måste man ju... Man kan absolut välja en väg men man ska ändå vara medveten om vilka konsekvenser det får. Det betyder att man kan ändå välja vägen, men det ingår liksom, det är därför vi frågar lite hur du tänker, att det ingår att du förstår liksom lite kontexten och den påverkan det har på dina studenter, kanske på SLU, kanske på näringen. Det innebär ju inte att vi säger att du inte får, och det innebär inte att det kanske ändå är den bästa vägen, men det innebär liksom i den akademiska mognaden att man ska förstå de olika aspekterna av det...eh... och bara lugnt resonera för sedan så kommer det ner till att ”det var kanske inte så bra det här kanske” eller inte just det här, men givet de här omständigheterna var det ändå det bästa att göra just nu så det kanske var värt det. Så att det mesta är att man, inte för att slå ner eller pressa utan bara lyfta...”

2.2 Repressalieförbudet är tillämpligt på SLU:s agerande

2.2.1 Enligt 2 kap. 1 § första stycket regeringsformen (RF) är varje medborgare gentemot det allmänna tillförsäkrad yttrandefrihet, det vill säga frihet att i tal, skrift eller bild eller på annat sätt meddela upplysningar samt uttrycka tankar, åsikter och känslor. Begränsning av yttrandefriheten får enligt 2 kap. 23 § RF ske endast genom lag eller, i vissa fall, genom annan författning. Någon sådan begränsning är dock inte aktuell i förevarande fall.

2.2.2 Skyddet för yttrandefriheten innebär att en myndighet inte får ingripa vare sig formellt eller informellt mot någon för att han eller hon har använt sig av sin grundlagsstadgade rätt att yttra sig i

massmedier eller på annat sätt ge uttryck för sin uppfattning. En myndighet får inte heller försöka motarbeta att han eller hon använder sig av sina rättigheter. (Se t.ex. JO 2009/10 s. 456 angående ett vårdbiträdes yttrandefrihet.)

- 2.2.3 Expressen publicerade Felicia Hogrells första artikel både i tryckt skrift och på Expressens webbplats, medan hennes andra artikel endast publicerades på webbplatsen. Det följer av den så kallade databasregeln att medieinnehåll på webbplatser för tryckta tidningar, som Expressen.se, automatiskt omfattas av yttrandefrihetsgrundlagarna, men ansvaret för innehållet följer inte TF:s system utan YGL:s (se t.ex. Axberger, Hans-Gunnar, Yttrandefrihetsgrundlagarna: yttrandefrihetens gränser efter 2019 års grundlagsreform, Stockholm, Norstedts juridik, 2019, s. 60). Debattartiklarna omfattas därmed av ett särskilt skydd för yttrandefriheten enligt TF och YGL.
- 2.2.4 Repressalieförbudet är en allmänt gällande princip som sedan långt tillbaka i praxis har ansetts innebära att det råder förbud för myndigheter och deras företrädare att vidta repressalier mot den som använt eller avsett att använda sin yttrande- eller meddelarfrihet. Vad som är ett otillåtet ingripande följer inte av lagtexten utan framgår främst av praxis från Justitieombudsmannen (JO) och Justitiekanslern (JK), där frågan om yttrandefrihet i offentliga anställningsförhållanden dominerar. Av praxis framgår att innebörden av förbudet är att i princip varje form av myndighetsåtgärd som riktas mot att någon har använt sin yttrandefrihet är olaglig (se Axberger, a.a. s. 149 f.).
- 2.2.5 Sedan år 2011 finns i TF och YGL ett lagfäst förbud för myndigheter att ingripa mot någon som brukat sin tryck- respektive yttrandefrihet. I motiven till bestämmelserna angavs att förbudet

skulle inrymma alla repressalieåtgärder som omfattas av JO:s och JK:s praxis, både mer allvarliga sådana men även åtgärder med mindre påtagliga konsekvenser såsom tillrättavisande utskällningar och utfrysning. Regeringen framhöll därvid att ”utvecklingen av ett repressalieförbud i hög grad har grundats på insikten om att ’sociala’ sanktioner kan vara väl så kraftfulla i en myndighetskultur och negativt påverka medarbetarnas känsla av frihet att uttala sin mening”. De närmare gränserna för när ett ingripande är otillåtet måste enligt regeringen även fortsättningsvis dras upp i praxis. (Se prop. 2009/10:81 s. 40 f.)

- 2.2.6 Repressalieförbudet behandlades i motiven med utgångspunkt i otillåtna kränkningar av offentligt anställdas tryck- och yttrandefrihet, även om förbudet har ett vidare tillämpningsområde (se prop. 2009/10:81 s. 43). Regeringen framhöll i det sammanhanget JK:s beslut den 16 oktober 2007, dnr 43-07-22, om en skolas åtgärder mot en närstående till en journalist där JK uttalade bland annat följande:

Förbudet mot repressalier m.m. torde närmast ta sikte på förhållandet mellan en arbetsgivare och en arbetstagare, även om det står klart att också en myndighets repressalier mot någon annan för att denne har nyttjat sina rättigheter enligt tryckfrihetsförordningen är otillåtna.

- 2.2.7 En allmän utgångspunkt för myndigheters skyldighet att respektera sina anställdas yttrandefrihet finns i JO:s uttalande i ärendet nedan.

JO 1975/76 s. 317. En hälsovårdsinspektör hade kallats till hälsovårdsnämnden sedan hon uttalat sig för journalister. Hon ansåg sig därvid ha blivit ”prickad”, något som dock inte framgick i protokollet. JO ansåg det ändå klarlagt att inspektören blivit föremål för kritiska frågor och uttalanden av tillrättavisande innebörd. Detta stred mot TF, enligt JO, som tillade att hälsovårdsnämnden inte ”fick lägga sig i hennes kontakter med massmedia”. I enlighet med TF får myndigheter bland annat inte ingripa mot den som informerat pressen genom vare

sig disciplinära åtgärder eller tillrättavisningar och dylikt. En annan sak ansåg JO är att en myndighet får anses oförhindrad att ge en funktionär råd om vad som kan vara värt att beakta vid eventuella egna kontakter med massmedia. Något utrymme för anvisningar eller direktiv finns däremot inte enligt JO utan funktionären bestämmer själv över om och hur han skall uttala sig för egen räkning och inte som ett led i en myndighets pressinformationsverksamhet.

2.2.8 Därutöver kan följande ärenden illustrera vilken återhållsamhet som krävs av en myndighets företrädare i samband med att en enskild använt sig av sin yttrandefrihet.

JO 1975/76 s. 314. En polisstyrelse uttalade att en polisintendents insändare i en tidning innehållit onyanserade utfall mot i ”demokratiska val utsedda kommunala förtroendemän”. Trots att detta inte innebar någon formell anmärkning var åtgärden enligt JO otillåten. En tjänstemans yttrandefrihet fick inte kringkärvas genom att en myndighet framförde kritik mot hur tjänstemannen använt denna frihet. JO uttalade att polisstyrelsen ”borde överhuvudtaget ej ha ingått på någon bedömning av lämpligheten av att [polisintendenten] uttalat sig på sätt som skett i artikeln”.

JO 2009/10 s. 456. Ett vårdbiträde inom hemtjänsten i Stockholms kommun hade efter att ha medverkat i radio kallats till ett möte med arbetsgivaren. Vårdbiträdet upplevde det som ett ”förhör” och att han blev ”påhoppad” angående vad han hade sagt i radio. JO fann att kommunens agerande kränkt vårdbiträdets yttrande- och meddelarfrihet. I sin bedömning angav JO bland annat följande. ”Det är i och för sig naturligt att en arbetsgivare, när det framkommer att en anställd är missnöjd med arbetsförhållandena, önskar ta upp en diskussion med den anställde om detta. Försiktighet är emellertid påkallad om en myndighet vill diskutera frågor som har direkt samband med vad den anställde har uttalat i media. Ett samtal mellan företrädare för myndigheten och den anställde får inte föras på ett sådant sätt att den anställde uppfattar det som en kränkning av hans yttrande- och meddelarfrihet.”

JO 2010/11 s. 613. Stockholms stad hade delat ut ett kort till sina anställda med råd om mediekontakter. JO bedömde kortet som råd och tips som regelmässigt framförs på medieutbildningar och inte som auktoritativt föreskrivna förhållningssätt. JO uttalade dock att när råd om mediekontakter ges bör det klart

framgå att det inte handlar om något försök att påverka de anställdas rätt att ge uttryck åt sina åsikter (jfr JO 1993/94 s. 499 och 1995/96 s. 454). Som exempel på otillåtna inskränkningar av yttrandefriheten framhöll JO ett krav på att anställda måste rapportera mediekontakter till myndigheten (dnr 968-2002) och instruktionen "[i]nterna frågor hanteras internt, inte i media eller i andra forum utanför våra väggar" (JO 2003/04 s. 396). JO rekommenderade även att myndigheter i samband med information, instruktion och utbildning i mediefrågor regelmässigt omnämner offentlighetsprincipens och meddelarfrihetens roll. JO pekade på att även vällovliga initiativ annars lätt uppfattas som försök att begränsa insyn och yttrandefrihet.

JK:s beslut 27 april 2011, dnr 4322-10-30. En lärare hade skrivit en insändare med kritik mot skolledningen. Skolans rektor tog upp insändaren på ett morgonmöte med skolans lärare samma dag som den var publicerad. Han uppgav att det skulle ha varit märkligt att förtiga en publicering som de flesta säkert tagit del av. I stället hade han funnit det naturligt att föra en diskussion om de förhållanden som insändaren handlade om. Det framgick att rektorn bland annat vänt sig direkt till skribenten och frågat: "Varför skrev du denna insändare?" Efter mötet sände han till personalen ut e-post, som enligt JK gav intryck av att rektorn var missnöjd med att läraren skrivit insändaren. Enligt JK gick rektorn genom att vid två tillfällen inför lärarkollegiet ifrågasätta läraren klart över gränsen för vad som var tryckfrihetsrättsligt godtagbart. Rektor kritiserades därför.

2.2.9 Att repressalieförbudet även träffar kritik som inte uttryckligen riktar sig mot en viss person kan illustreras av JK:s uttalanden i ärendet nedan.

JK:s beslut den 6 april 2018, dnr 2630-17-2.4. En facklig företrädare hade i en tidning och i radio riktat kritik mot arbetsförhållandena på häktet i Göteborg och mot hur Kriminalvården hanterat klagomål från anställda. Drygt 1,5 månad senare höll Kriminalvården ett regionalt samverkansmöte, där den fackliga företrädaren inte närvarade. Av mötesprotokollet framgick att regionchefen, vad gällde uppmärksamhet i massmedia, starkt hade uttryckt sin besvikelse över "vissa uttalande från facklig företrädare". De känsloladdade formuleringarna i protokollet gav enligt JK intrycket av kritik mot att någon anställd yttrat sig i massmedia. JK ansåg att formuleringen i protokollet, som gjorts tillgängligt för alla anställda, kunde uppfattas som ett försök att påverka de anställda att inte använda sig av sin

meddelarfrihet. Den kunde också ge intrycket att myndigheten allmänt sett har en negativ inställning till att anställda går ut i media. De kritiska synpunkterna kunde enligt JK, oavsett om de avsåg den fackliga företrädaren eller inte, få till följd att anställda avstår från att vända sig till media av rädsla för negativa följder eller för att de inte vill stöta sig med ledningen. JK ansåg därför att regionchefens uttalade besvikelse kom i konflikt med repressalieförbudet.

- 2.2.10 JK har, i förhållande till repressalieförbudet, uttalat att företrädare för det allmänna i regel bör avstå från att kalla en anställd till samtal med anledning av uttalanden som denne har gjort till medierna.

JK:s beslut den 8 maj 2015, dnr 8322-14-30. JK anförde att även om en myndighet anser sig ha en legitim avsikt med att kalla till ett samtal om den anställdes mediekontakter kan en sådan utfrågning i sig uppfattas som en negativ åtgärd för arbetstagaren och dessutom ge upphov till svåra gränsdragningsfrågor. Företrädare för en myndighet eller något annat allmänt organ bör därför i regel avstå från att kalla en anställd till samtal med anledning av uttalanden som denne har gjort till medierna. Istället är arbetsgivaren hänvisad till att på annat sätt söka tillrättalägga vad som uppfattas som felaktiga eller missvisande uppgifter i den allmänna debatten.

- 2.2.11 Uttalanden om repressalieförbudet från JO och JK avser i huvudsak offentliga anställningsförhållanden. När det gäller studenters yttrande- och meddelarfrihet är praxis mer begränsad. JO har bland annat uttalat sig om ingripanden gällande rätten att sprida budskap (se t.ex. JO 1995/96 s. 394. ang. spridning av politisk information) och olämplig klädsel, märken och dylikt som kan störa ordningen på skolan (se t.ex. JO 1997/98 s. 436 ff. ang. förbud mot att bära märken med odemokratiska åsikter i gymnasieskolan och JO 2017/18 s. 480 ang. förbud mot att använda den svenska flaggan på en högstadieskola).

- 2.2.12 JO har nyligen hänvisat till repressalieförbudet i förhållande till gymnasiestudenters yttrandefrihet i ärendet nedan.

JO 2019/20 s. 253. En gymnasielärare hade ingripit mot en banderoll på ett studentflak eftersom läraren inte ansåg att den var förenlig med skolans värdegrund och störde tryggheten på skolan. I ett uttalande på skolans webbplats angavs att eleverna med anledning av banderollen skulle få skriftliga varningar, men så skedde inte och uttalandet togs bort. JO lämnade ingen kritik men framhöll i en varning, med hänvisning till repressalieförbudet, att den som använder sin yttrandefrihet enligt TF och YGL inte får utsättas för andra sanktioner från det allmänna än sådana som uttryckligen anges i dessa grundlagar. JO påpekade också att skollagens 5 kap. därtill innehåller bestämmelser om disciplinära och särskilda åtgärder mot bland annat ordningsstörande uppträdande.

2.2.13 Av ovanstående ärenden kan sammanfattningsvis följande slutsatser dras om repressalieförbudets tillämpning.

- Repressalieförbudet har ett generellt tillämpningsområde inom den offentliga verksamheten. Det gäller inte enbart det allmänna i förhållande till sina anställda utan även i förhållande till andra, såsom studenter vid statliga lärosäten. Vad JO och JK har uttalat i sin praxis avseende offentligt anställda bör därför vara tillämpligt även på sådana studenter.
- Enligt förbudet är ingripanden mot någon genom kritiska frågor, tillrättavisningar, eller uttryck av missnöje för att denne har använt sig av sin yttrande- eller meddelarfrihet otillåtna. En myndighet får inte heller försöka motarbeta att någon använder sig av sina rättigheter.
- Förbudet träffar även ingripanden som inte uttryckligen riktar sig mot en specifik person, men som kan leda till att enskilda avstår från att använda sin yttrande- eller meddelarfrihet.
- Företrädare för det allmänna bör i regel avstå från att kalla en anställd till samtal med anledning av uttalanden denne gjort i media.

- En myndighet har dock rätt att utreda interna missförhållanden och bemöta felaktiga uppgifter i den allmänna debatten. En myndighet får även anses oförhindrad att ge mer generella råd om vad som kan vara värt att beakta vid eventuella kontakter med massmedia. Detta får dock inte framstå som repressalier eller försök att påverka enskildas rätt att ge uttryck åt sina åsikter.

2.3 Felicia Hogrells uppfattning är att SLU har agerat i strid med repressalieförbudet

- 2.3.1 Inledningsvis kan konstateras att programstudierektorerna och vicedekanan för SLU:s veterinärutbildning är överordnade Felicia Hogrell i sin egenskap av veterinärstudent. Felicia Hogrell anser att programstudierektorerna och vicedekanan genom följande ingripanden har gått över gränsen för vad som är tillåtet med hänsyn till hennes grundlagsskyddade yttrande- och meddelarfrihet.
- 2.3.2 *För det första* har programstudierektorerna oanmält på en föreläsning för hela Felicia Hogrells årskurs omfattandes drygt 100 studenter uttryckt missnöje och tagit upp kritiska frågor med anledning av hennes första debattartikel som då nyligen publicerats. Programstudierektorernas uttalanden om att lantbruket kan reagera negativt på artiklar av aktuellt slag, vilket i sin tur kan få negativa konsekvenser för veterinärutbildningen och SLU, kan med fog uppfattas som en avrådan riktad till studenterna från att använda sin yttrandefrihet. Ingripandet innebär även en tillrättavisning gentemot Felicia Hogrell inför hennes studiekamrater.
- 2.3.3 *För det andra* har vicedekanan begärt ett enskilt möte med Felicia Hogrell med anledning av debattartiklarna för att fråga ut Felicia Hogrell om artiklarnas innehåll. Under mötet konfronterades Felicia

Hogrell med flera kritiska frågor som anspelade på en bristande förståelse för konsekvenserna av att gå ut i media och hon ombads flera gånger att förklara sitt syfte med att skriva artiklarna. Företrädare för det allmänna bör i regel avstå från att överhuvudtaget kalla en anställd till samtal med anledning av uttalanden som denne har gjort till medierna. Detta bör rimligtvis även gälla en överordnad vid en statlig högskola i förhållande till sina studenter.

- 2.3.4 *För det tredje* kan det konstateras att Felicia Hogrells artiklar inte har innefattat någon kritik mot förhållanden inom SLU som myndigheten i sig kan ha haft legitim anledning att utreda. Det har inte heller påståtts att artiklarna har innehållit några sakfel som myndigheten kan ha haft anledning att bemöta. SLU:s agerande har även gått utöver vad som kan betraktas som tillåten generell rådgivning inför eventuella mediakontakter.
- 2.3.5 Det kan slutligen noteras att SLU:s företrädare i samband med att de uttryckt missnöje kring och varnat för konsekvenserna av att veterinärstudenter går ut i media samtidigt framhållit att SLU respekterar yttrandefriheten. Det framstår som att företrädarna på så sätt försökt legitimera sina kritiska uttalanden för att de inte ska uppfattas som försök att begränsa studenternas yttrandefrihet. Felicia Hogrell anser att konsekvenserna av deras uttalanden i vilket fall riskerar att avskräcka studenter från att yttra sig i media och att SLU inte på så vis kan kringgå repressalieförbudet.
- 2.3.6 *Sammanfattningsvis* har Felicia Hogrell i två debattartiklar lyft en fråga av allmänt intresse och med utgångspunkt i sin roll som blivande veterinär delat med sig av sina erfarenheter från utbildningen samt uttryckt sin åsikt. SLU:s ingripanden har föranletts av ett missnöje med den åsikt som Felicia Hogrell förmedlat i sina debattartiklar. Ett sådant ingrepp slår mot själva

kärnan i yttrandefriheten. SLU:s ingripanden kan med fog uppfattas både som en tillrättavisning mot Felicia Hogrell och som ett sätt att avskräcka andra veterinärstudenter från att använda sin yttrandefrihet. Ingreppandena har skett såväl öppet inför en stor grupp av Felicia Hogrells studiekamrater som i enskilt samtal. Felicia Hogrells uppfattning är att SLU:s agerande är i strid med repressalieförbudet och att JO därför bör uttala kritik mot SLU.

Som ovan,

Helena Myrin

Frida Andersson

Förteckning över bilagor

1. Felicia Hogrells artikel ”Du som äter svensk gris har blivit lurad”, Expressen, 2019-10-08.
2. Utdrag från rapporten ”Group stunning of pigs during commercial slaughter in a Butina pasternoster system using 80% nitrogen and 20% carbon dioxide compared to 90% carbon dioxide”, SLU, 2015-03-13.
3. Schema för informationsdag om valbara kurser och examensarbete per e-post från Programstudierektor A, 2019-10-08.
4. Ljudfil från föreläsning som skulle avse valbara kurser, 2019-10-09.
5. Transkribering av ljudfil från föreläsning som skulle avse valbara kurser, 2020-03-17.
6. E-postkonversation mellan programstudierektorerna A och B samt Felicia Hogrell, 2019-10-17 och 2019-10-18.
7. Jordbruksverkets replik ”Bedövningsmetoden för grisar har både för- och nackdelar”, Expressen, 2019-10-13.
8. Felicia Hogrells slutreplik ”Grisarna utsätts för systematisk tortyr”, Expressen, 2019-10-21.
9. Vicedekanens e-postmeddelande till Felicia Hogrell, 2019-11-04.
10. Ljudfil från mötet med vicedekanen, 2019-11-19.
11. Transkribering av ljudfil från mötet med vicedekanen, 2020-03-17.